

Міністерство освіти і науки України
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Національний університет «Кієво-Могилянська академія»
Національний університет «Львівська політехніка»
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Херсонський державний університет
Управління освіти і науки
Сумської обласної державної адміністрації
Глухівський міський відділ освіти
Відділ освіти Глухівської районної державної адміністрації

ЗБІРНИК СТАТЕЙ
III Всеукраїнської науково-практичної конференції
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ»

Глухів (10-11 листопада 2016 року)

УДК 159
ББК 88.4
А 43

Рекомендовано до друку кафедрою психології (протокол № 5 від 27.10.2016 р.) та радою факультету педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (протокол № 3 від 03.11.2016 року)

Редакційна колегія:

О. Є. Блінова – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та соціальної психології Херсонського державного університету;

М. Й. Варій – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри теоретичної та практичної психології Інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка»;

Я. О. Гошовський – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

С. Б. Кузікова – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

В. М. Поліщук – доктор психологічних наук, професор кафедри теоретичної та практичної психології Інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка»;

В. М. Чернобровкін – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Національного університету «Києво-Могилянська академія».

Відповідальні за випуск:

Н. М. Ільїна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

А. В. Журавель – кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

Т. М. Євменова – кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

А 43 Актуальні проблеми практичної психології : збірник статей III Всеукраїнської науково-практичної конференції (Глухів, 10-11 листопада 2016 року) / Міністерство освіти і науки України, ГНПУ ім. О. Довженка [та ін.]; [ред. кол. : О. Є. Блінова, М. Й. Варій, Я. О. Гошовський, С. Б. Кузікова, В. М. Поліщук, В. М. Чернобровкін] ; відп. ред. В. М. Поліщук. – Глухів : РВВ ГНПУ ім. О. Довженка, 2016. – 162 с.

У збірнику опубліковані статті III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми практичної психології», яка відбулася на кафедрі психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка 10-11.11.2016 року.

УДК 159
ББК 88.4

Публікації, як правило, подаються в авторській редакції.
Відповідальність за достовірність поданої інформації покладається на авторів.

©Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, 2016

ЗМІСТ

Абасалієва О. М. Основні психологічні особливості етнічної толерантності українців.....	5
Андрушко Я. С. Емпіричне дослідження психологічної готовності магістрантів до викладацької діяльності	6
Барсуковська М. В. Гендерний підхід у вихованні дітей дошкільного віку	13
Бородіна К. І. До проблеми спадкових хвороб та їх вплив на психічне здоров'я людини	17
Ваврисюк Ю. Б., Кульчицька Н. Б. Соціально-психологічна і християнська підтримка сімей військовослужбовців, що втратили рідних під час бойових дій в АТО.....	20
Візнюк І. М. Соціально-психологічні чинники професійної толерантності особистості.....	24
Гедзур А. С. Психолого-педагогічні особливості військовослужбовців строкової служби в нових соціальних умовах їх життєдіяльності	29
Гріньова О. М. Психологічні особливості етнічного розвитку особистості на ранніх етапах онтогенезу.....	33
Донець С. І. Теоретико-психологічний аналіз генези уявлень про духовність особистості.....	36
Дятленко Н. М. Педагогічні підходи до формування ціннісного самоставлення у дошкільників	41
Євменова Т. М. Гендерні очікування як суттєва перешкода для реалізації жінок у сфері політики.....	44
Журавель А. В. Консультативна діяльність як форма роботи психолога системи освіти.....	50
Зінченко О. В. Особливості реалізації програми комбінованого тренінгу поняттєвого мислення в підлітковому віці.....	55
Ільїна Н. М. Психологічні чинники конфліктних ситуацій у молодшому шкільному віці.....	59
Кабиш М. Ю. Психофонетика: психолінгвістичний аспект дослідження поетичного тексту.....	63
Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В., Шаповалова В. С. Психологічна компетентність викладачів вищих навчальних закладів медичного та фармацевтичного спрямування як фактор професіоналізму.....	66
Коваленко О. Г. Психологічні особливості схильності літніх осіб до суперництва в міжособистісному спілкуванні.....	70
Комендра А. М. Вікові кризи у ранньому дорослому віці.....	75
Кордонська А. В., Полонська О. В., Будяк Т. А. Професійна адаптація молодого викладача.....	79
Коренєва Ю. П. Психологічне ставлення до материнства в період вагітності.....	82

Література

1. Белянин В. П. Основы психолінгвистической диагностики (Модели мира в литературе) / В. П. Белянин. – М. : Тривола, 2000. – 248 с.
2. Бодуэн де Куртене И. А. Языкознание, или лингвистика XIX века / И. А. Бодуэн де Куртене // Бодуэн де Куртене И. А. Избранные труды по общему языкознанию : в 2 т. – М. : Изд-во АН СССР, 1963.
3. Вундт В. Психология народов / В. Вундт. – М. ; СПб. : ЭКСМО : Terra fantastica, 2002. – 861 с.
4. Выготский Л. С. Психология искусства / Л. С. Выготский. – М., 1986. – 573 с.
5. Хромов С. С. К вопросу о семиотической сущности интонации / С. С. Хромов // II Международные Бодуэновские чтения : Казанская лингвистическая школа : традиции и современность (Казань, 11-13 декабря 2003 г.): Труды и материалы : в 2 т. / под общ. ред. К. Р. Галиуллина, Г. А. Николаева. – Казань : Издательство Казанского университета, 2003. – Т. 2. – С. 18-21.

Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В., Шаповалова В. С.

УДК 159.9: 615.15

ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ МЕДИЧНОГО ТА ФАРМАЦЕВТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ ЯК ФАКТОР ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ

Розглянуто поняття психологічної компетентності викладача. Проаналізовано загальні вимоги до професійної компетентності науково-педагогічного працівника. З'ясовано зміст та складові психологічної компетентності викладача вищого навчального закладу.

Ключові слова: компетентність, психологічна компетентність, особистісні якості викладача.

В умовах європейської інтеграції посилюються вимоги щодо компетенцій викладачів вищих навчальних закладів. На особливу увагу заслуговує психологічна компетентність викладачів ВНЗ медичного та фармацевтичного спрямування. На сучасному етапі компетентнісний підхід в освіті – це є відповідь на вимоги та виклики часу. Наразі суспільство відчуває гостру потребу у фахівцях, здатних гнучко та оперативно адаптуватися до нових вимог, адекватно реагувати на нові виклики, навчатися та розвиватися протягом усього життя. Успішна діяльність викладачів вищих навчальних закладів медичного та фармацевтичного спрямування неможлива без володіння ним певними знаннями, уміннями та навичками, серед яких особливе місце належить психологічним знанням про об'єкт і специфіку педагогічної діяльності.

Професія викладача належить до сфери «людина – людина», а поняття психологічної компетентності пов'язане з успішністю, ефективністю та продуктивністю виконуваної ним діяльності. Кожен викладач вищого навчального закладу медичного та фармацевтичного спрямування – це не лише професіонал, а й психолог. Він повинен орієнтуватися в інноваціях психолого-педагогічної науки, володіти різними технологіями навчання, виховання і розвитку студентів, розбиратися в почуттях, думках, настроях і намірах суб'єктів освітньої діяльності тощо.

У результаті досліджень авторами були сформульовані загальні вимоги до професійної компетентності науково-педагогічного працівника, що містять:

1) *високу професійну компетентність*, яка передбачає глибокі знання і широку ерудицію в науково-предметній галузі, нестандартне творче мислення, володіння інноваційною стратегією і тактикою, методами вирішення творчих завдань та ін.;

2) *педагогічну компетентність*, яка містить знання основ педагогіки та психології, медико-біологічних і психофізіологічних аспектів інтелектуальної діяльності, володіння сучасними методами, засобами, методиками, технологіями та організаційними формами навчання та виховання, формування й розвитку особистості вихованця тощо.;

3) *соціальну компетентність*. Наприклад, Л. Г. Кайдалова та Н. В. Альохіна розглядають соціальну компетентність як особистісну зрілість, уміння аналізувати життєві ситуації в аспекті діяльності соціальних інституцій та установ, використовувати ці вміння й здатності у власній поведінці [3].;

4) *комунікативну компетентність*, яка передбачає розвинуте літературне усне й писемне мовлення, володіння іноземними мовами, сучасними технологіями, ефективними прийомами і методами міжособистісного спілкування тощо.;

5) *високу професійну і загальну культуру*, яка передбачає науковий світогляд, стійку систему духовних, культурних, моральних та інших цінностей в їх національному і загальнолюдському вимірі [1, с. 41-42].

Психологічна компетентність викладача посідає чільне місце в системі психолого-педагогічних категорій, є складовою його професійної компетентності. Проблема психологічної компетентності знаходить своє відображення в наукових дослідженнях таких науковців як І. Бех, О. Войтюк, І. Зязюн, Л. Кайдалова, Н. Альохіна, Н. Шварп, Е. Климов, Н. Кузьміна, М. Лук'янова, А. Макарова, С. Максименко, Л. Орбан-Лембрик, В. Синенко, Н. Тализіна, О. Цільмак, Н. Чепелева, Т. Щербакіна та інші.

Проаналізуємо деякі визначення дефініції «психологічна компетентність» у наукових працях. Наприклад, О. Цільмак трактує психологічну компетентність як «здатність особистості ефективно застосовувати структуровану систему знань для побудови та налагодження процесу особистісної, соціальної й професійної взаємодії» [5, с. 128]. У

Психологічна компетентність викладача ВНЗ

ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА

Знання	Уміння та навички	Особистісні якості
- психологічні знання; - педагогічні знання; - знання закономірностей особистісного розвитку людини.	- уміння орієнтуватися в педагогічних ситуаціях; - уміння визначати психологічні особливості суб'єктів освітнього простору; - уміння ефективно взаємодіяти з суб'єктами освітнього простору; - уміння розвивати у суб'єктів навчання стійкий інтерес до самовдосконалення; - уміння вибирати правильний підхід до студентів; - уміння планувати початковий процес; - уміння керувати власними емоційно-вольовими станами.	- комунікабельність - рефлексія; - емпатія; - толерантність; - креативність; - педагогічний такт; - педагогічна спостережливість; - педагогічна увага; - педагогічна інтуїція; - самоконтроль; - самостійність; - саморегуляція.

Педагогічному енциклопедичному словнику пропонується таке тлумачення: «Психологічна компетентність викладача – це сукупність професійних, комунікативних знань та особистісних якостей педагога, що дозволяє досягти якісних результатів у процесі навчання та виховання студентів» [4, с. 257]. В Енциклопедії освіти знаходимо: «Психологічна компетентність викладача передбачає широку обізнаність з різними сферами психічної реальності, що дозволяє йому психологічно грамотно діяти в найрізноманітніших ситуаціях на основі гуманістичних принципів» [2, с. 749].

Отже, психологічно компетентний викладач – це насамперед, ерудит, гуманіст і високо кваліфікований спеціаліст.

До розуміння змісту і складових психологічної компетентності викладача вищої школи важливим є підхід Т. Щербакової, згідно з яким, у структурі психологічної компетентності можна виокремити:

1) *когнітивну компетентність*, що забезпечує ефективне розв'язання проблем за рахунок тактичного та стратегічного наочіння;

2) *комунікативну компетентність*, що дає можливість успішно позиціонувати себе як суб'єкта спілкування, продукуючи позитивні стосунки з іншими людьми;

3) *соціальну компетентність*, яка забезпечує адаптацію, можливість високих досягнень у результаті застосування конструктивних стратегій активності при збереженні адекватності поведінки в динамічній соціальній реальності;

4) *автопсихологічну компетентність*, що обумовлює ефективність прогресивного розвитку за рахунок активізації особистісних ресурсів, саморефлексії на основі самодіагностики власних можливостей, оптимізації саморегуляції та самоконтролю [6].

На нашу думку, психологічна компетентність викладачів вищих навчальних закладів медичного та фармацевтичного спрямування є системним особистісним утворенням, що ґрунтується на психолого-педагогічних знаннях, уміннях, навичках та особистісних якостях (властивостях) викладача ВНЗ, що характеризується високим рівнем підготовленості до педагогічної діяльності та ефективної взаємодії із суб'єктами освітнього простору (табл. 1).

Психологічна компетентність викладача вищого навчального закладу медичного та фармацевтичного спрямування формується в процесі власної професійної діяльності, на курсах підвищенні кваліфікації та саморозвитку фахівця. Вона передбачає поінформованість у спеціальній методичній та психологічній галузях діяльності, відображає потребу викладача в професійному зростанні, самозміні, творчій педагогічній діяльності та забезпечує якісне виконання фахівцем професійної педагогічної діяльності. Проявом психологічної компетентності викладача є педагогічна увага, яка виявляється в передбаченні ним наслідків своїх педагогічних дій, у проектуванні професійного розвитку майбутніх фахівців.

Сформована психологічна компетентність викладачів вищих навчальних закладів медичного та фармацевтичного спрямування буде успішною завдяки ефективному застосуванню психолого-педагогічних знань та вмій для розв'язання професійних педагогічних завдань.

Література

1. Алексеева Л. П. Интеграционные процессы в образовании и профессионализм преподавателей высшей школы / Л. П. Алексеева, Н. С. Шаблыгина // Содержание, формы и методы обучения в высшей школе: Аналитические обзоры по основным направлениям развития высшего образования. – М.: НИИВО, 2003. – Вып. 10. – 52 с.
2. Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Кайдалова Л. Г. Психологічна та соціальна компетентності майбутніх фахівців / Л. Г. Кайдалова, Н. В. Альохіна // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту / [гол. ред.: С. С. Єрмаков]. – Х.: ХОВНОКУ-ХДАДМ, 2009. – № 4. – С. 40–43.
4. Педагогический энциклопедический словарь / [гл. ред. Б. М. Юрим-Бад]. – М.: Большая Российская энциклопедия, 2003. – 528 с.
5. Цільмак О. М. Складові структури компетентностей / О. М. Цільмак // Наука і освіта: науково-практичний журнал Південного наукового Центру АПН України. – 2009. – № 1-2. – С. 128–134.
6. Щербакова Т. Н. Психологическая компетентность учителя: акмеологический анализ: автореф. дис. на соиск. учен. степ. д-ра психол.

наук: специальность 19.00.13: Психология развития, акмеология / Щербакова
Т. Н.; [Сев.-Кавк. гос. техн. ун-т]. – Ростов-на-Дону, 2006 – С. 41.

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

ЗБІРНИК СТАТЕЙ

*III Всеукраїнської науково-практичної конференції
Глухів (10-11 листопада 2016 року)*

Загальна редакція – В. М. Поліщук
Відповідальні за випуск – Н. М. Ільїна, А. В. Журавель, Т. М. Євменова
Комп'ютерна верстка – К. В. Старченко

Підп. до друку 31.10.2016.
Формат 60x84/16. Умов. друк. арк. 9,42. Тираж 45 пр. Зам. №3040
Облік.-вид. арк. 10,54. Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Видавництво Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка.
41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Києво-Московська, 24,
тел/факс (05444) 2-33-06.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №678 від 19.11.2001.

Видруковано у редакційно-видавничому відділі
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка.
41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Києво-Московська, 24,
тел/факс (05444) 2-33-06.